

JOANNA PIETRUCZUK

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku

Sprawozdanie z działalności Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków za rok 2025

Rok 2025 był dla Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku czasem intensywnej pracy, wypełnionym wydarzeniami o zasięgu zarówno regionalnym, jak i ogólnopolskim. Działania podejmowane przez podlaskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków Adama Musiuka obejmowały liczne inicjatywy na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, współpracy międzyinstytucjonalnej, popularyzacji wiedzy konserwatorskiej i rozwijania dialogu społecznego wokół zabytków.

Tegoroczne sprawozdanie z działalności Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków rozpoczynamy od ważnej wiadomości. Z przyjemnością informujemy, że decyzją Adama Musiuka Jerzy Urwanowicz został powołany do pełnienia funkcji zastępcy redaktora naczelnego „Biuletynu Konserwatorskiego Województwa Podlaskiego”. Jerzy Urwanowicz to wybitny historyk oraz badacz dziedzictwa kulturowego, wieloletni kierownik specjalizacji i specjalności ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego realizowanej na Uniwersytecie w Białymstoku. Jego bogate doświadczenie naukowe i redakcyjne stanowić będzie istotne wsparcie w dalszym rozwoju czasopisma. Wręczając nominację, Adam Musiuk podkreślił: „Nie mam wątpliwości, że wiedza i doświadczenie pana profesora będą ogromnym wsparciem. Jestem przekonany, że biuletyn zyska dzięki temu jeszcze większe znaczenie jako forum wymiany myśli o dziedzictwie kulturowym naszego regionu”.

Nowy rok rozpoczęliśmy od udziału Adama Musiuka w posiedzeniu Rady Ochrony Zabytków, które odbyło się w dniach 16–17 stycznia w Warszawie, z udziałem Hanny Wróblewskiej, minister kultury i dziedzictwa narodowego, oraz Bożeny Żelazowskiej, generalnej konserwator zabytków. Podczas obrad dyskutowano nad kierunkami rozwoju polityki konserwatorskiej, w tym nad finansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, zmianami legislacyjnymi i edukacją w zakresie ochrony dziedzictwa. Adam Musiuk, reprezentując województwo podlaskie, zwrócił uwagę na konieczność zwiększenia środków na prace konserwatorskie

1. Adam Musiuk, podlaski wojewódzki konserwator zabytków (po prawej), Jerzy Urwanowicz, pełnomocnik wojewody podlaskiego ds. ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego Podlasia (po lewej). Fot. J. Pietruczuk

Adam Musiuk, Podlasie Voivodeship Monument Conservator (on the right), Jerzy Urwanowicz, Plenipotentiary of the Podlasie Voivode for the Protection and Promotion of the Cultural Heritage of Podlasie (on the left). Photo by J. Pietruczuk

oraz potrzebę usprawnienia przepisów prawnych w celu zapewnienia skuteczniejszej ochrony zabytków. Spotkanie stanowiło ważne forum wymiany doświadczeń i wyznaczania priorytetów na kolejne lata.

W lutym podlaski wojewódzki konserwator zabytków uczestniczył w uroczystych obchodach 75-lecia Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. Wydarzenie to, zorganizowane w siedzibie uczelni – zabytkowym pałacu Branickich – było okazją do podkreślenia roli tego wyjątkowego miejsca w historii Białegostoku oraz jego znaczenia dla rozwoju nauki i ochrony dziedzictwa architektonicznego. Pałac Branickich, będący jednym z najcenniejszych zabytków barokowych w Polsce, od 1950 r. nieprzerwanie pełni funkcję siedziby uczelni medycznej, stanowiąc jednocześnie symbol połączenia tradycji z nowoczesnością.

W marcu odbyło się uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej Antoniego Oleksickiego – wybitnego naukowca i wieloletniego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Uroczystość zorganizowana na ul. Lipowej w Białymstoku była wyrazem uznania dla dorobku naukowego i zawodowego osoby, która przez dekady kształtowała kierunki ochrony zabytków w regionie. Antoni Oleksicki, autor licznych opracowań i studiów historyczno-urbanistycznych, pozostawił po sobie bogaty dorobek dokumentacyjny, a jego praca stanowi do dziś fundament badań

2. Tablica upamiętniająca Antoniego Oleksickiego. Fot. J. Pietruczuk
Plaque commemorating Antoni Oleksicki. Photo by J. Pietruczuk

nad rozwojem przestrzennym Białegostoku i Podlasia. Podczas wydarzenia Adam Musiuk przypomniał znaczenie jego działalności dla rozwoju konserwatorstwa i edukacji historycznej w regionie.

Pałac Hasbacha w Białymstoku stał się także miejscem wyjątkowej uroczystości – obchodów 30-lecia „Biuletynu Konserwatorskiego Województwa Podlaskiego”. To nie tylko rocznica wydawnictwa, lecz przede wszystkim święto ludzi, którzy przez trzy dekady nieustannie angażowali się w dokumentowanie, badanie i popularyzację wiedzy o podlaskim dziedzictwie kulturowym. W wydarzeniu wzięli udział dotychczasowi wojewódzcy i miejscy konserwatorzy zabytków, autorzy artykułów publikowanych w „Biuletynie Konserwatorskim Województwa Podlaskiego”, przedstawiciele władz samorządowych oraz liczne grono miłośników zabytków, dla których troska o dziedzictwo regionu jest pasją i misją. Podczas uroczystości głos zabrał podlaski wojewódzki konserwator zabytków Adam Musiuk, który w swoim przemówieniu podkreślił szczególną rolę ludzi stojących za biuletynem:

Oto on – „Biuletyn Konserwatorski”. Chciałoby się rzec: bohater dzisiejszego spotkania. Ale tak naprawdę prawdziwymi bohaterami są ludzie, którzy stoją za biuletynem – ich emocje, doświadczenia i życie. To dzięki nim możemy nie tylko zachować pamięć o zabytkach, ale również inspirować kolejne pokolenia do pracy na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

Uroczystość była okazją do prezentacji jubileuszowego, trzydziestego numeru biuletynu, który, jak podkreślano, nieprzerwanie od lat stanowi najważniejsze źródło wiedzy o konserwacji zabytków w regionie. Goście wysłuchali refleksji osób tworzących czasopismo – zarówno tych, które uczestniczyły w jego powstaniu, jak i współczesnych redaktorów. Szczególne miejsce w programie zajęły wspomnienia dotyczące historii ochrony zabytków w województwie podlaskim, które przywoływały najważniejsze wydarzenia, projekty konserwatorskie oraz dokonania kolejnych pokoleń specjalistów.

W trakcie jubileuszu nie zabrakło także panelu dyskusyjnego. W części panelowej wysłuchaliśmy wspomnień osób tworzących czasopismo. Głos zabrali Andrzej Nowakowski, Dariusz Stankiewicz, ks. dr Jan Nieciecki. Kolejne wystąpienia dotyczyły tematyki poruszanej na łamach biuletynu. Zbigniew Michalczyk z Janem Nowickim opowiedzieli o nowej historii ikonostasu z Nowoberezowa, Grzegorz Ryżewski – o roli i znaczeniu studiów historyczno-przestrzennych jako narzędzia ochrony dziedzictwa kulturowego, a Wiesław Wróbel – o trudach badania historycznej przestrzeni Białegostoku.

Na przestrzeni tych 30 lat w „Biuletynie Konserwatorskim Województwa Podlaskiego” najczęściej publikowali: ks. Jan Nieciecki – 21 artykułów, Grzegorz Ryżewski – 20 artykułów, Lech Pawlata – 16 artykułów, Dariusz Stankiewicz – 15 artykułów.

3. Jubileusz 30-lecia „Biuletynu Konserwatorskiego Województwa Podlaskiego”. Fot. J. Pietruczuk
30th Anniversary of the “Conservation Bulletin of the Podlasie Voivodeship.”
Photo by J. Pietruczuk

4. Jubileusz 30-lecia „Biuletynu Konserwatorskiego Województwa Podlaskiego”. Fot. J. Pietruczuk
30th Anniversary of the “Conservation Bulletin of the Podlasie Voivodeship.”
Photo by J. Pietruczuk

5. Jubileusz 30-lecia „Biuletynu Konserwatorskiego Województwa Podlaskiego”. Fot. J. Pietruczuk
30th Anniversary of the “Conservation Bulletin of the Podlasie Voivodeship.”
Photo by J. Pietruczuk

6. Jubileusz 30-lecia „Biuletynu Konserwatorskiego Województwa Podlaskiego”. Fot. J. Pietruczuk
30th Anniversary of the “Conservation Bulletin of the Podlasie Voivodeship.”
Photo by J. Pietruczuk

7. Jubileusz 30-lecia „Biuletynu Konserwatorskiego Województwa Podlaskiego”. Fot. J. Pietruczuk
30th Anniversary of the “Conservation Bulletin of the Podlasie Voivodeship.”
Photo by J. Pietruczuk

Marzec był także miesiącem, kiedy przedstawiciele Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku wzięli udział w Europejskim Kongresie Informacji Renowacyjnej (EKIR). Urząd reprezentowali: Karol Łopatecki, Agnieszka Płocka-Wojtala oraz Agnieszka Witek. Europejski Kongres Informacji Renowacyjnej od lat stanowi jedno z najważniejszych wydarzeń branżowych w Europie, będąc forum wymiany doświadczeń i poglądów specjalistów zajmujących się konserwacją, rewitalizacją oraz nowoczesnymi technologiami w dziedzinie ochrony zabytków. W jego trakcie uczestnicy z Polski i innych krajów europejskich mieli okazję zapoznać się z najnowszymi trendami, materiałami i metodami wykorzystywanymi w renowacji obiektów historycznych, a także omówić wyzwania charakterystyczne dla poszczególnych regionów i państw.

Kolejnym ważnym wydarzeniem w pierwszym kwartale roku było II posiedzenie Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków, które odbyło się w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku. W obradach uczestniczyli członkowie rady, eksperci z różnych dziedzin związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, a spotkanie otworzył podlaski wojewódzki konserwator zabytków. W trakcie dyskusji omówiono m.in. planowane prace przy bazylice pw. św. Rocha oraz bazylice archikatedralnej pw. Wniebowzięcia NMP w Białymstoku, a także koncepcję zagospodarowania otoczenia meczetu w Kruszynianach. Adam Musiuk podkreślił, że podlaska rada jest jedną z najaktywniejszych w kraju, a jej działalność opiera się na zaangażowaniu i wiedzy doświadczonych specjalistów, których opinie mają realny wpływ na decyzje konserwatorskie. Podczas spotkania poinformowano również o powołaniu Julii Litwin na funkcję sekretarza rady.

8. Maciej Karczewski (od lewej), Piotr Fiedorczyk, posiedzenie Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków w Białymstoku. Fot. J. Pietruczuk
Maciej Karczewski (left), Piotr Fiedorczyk, meeting of the Voivodeship Council for Monument Protection in Białystok. Photo by J. Pietruczuk

9. Małgorzata Dolistowska, ks. Jan Nieciecki, posiedzenie Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków w Białymstoku. Fot. J. Pietruczuk
Małgorzata Dolistowska, Rev. Jan Nieciecki, meeting of the Voivodeship Council for Monument Protection in Białystok. Photo by J. Pietruczuk

10. Siedzą od lewej Jerzy Urwanowicz, ks. Marek Ławreszuk, Maciej Karczewski, Piotr Fiedorczyk, posiedzenie Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków w Białymstoku. Fot. J. Pietruczuk
Seated from left: Jerzy Urwanowicz, Rev. Marek Ławreszuk, Maciej Karczewski, Piotr Fiedorczyk – meeting of the Voivodeship Council for Monument Protection in Białystok. Photo by J. Pietruczuk

W kwietniu 2025 r. Adam Musiuk wziął udział w obchodach Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w Sandomierzu. Wydarzenie zorganizowane przez Muzeum Zamkowe zgromadziło liczne grono konserwatorów, architektów, historyków sztuki i przedstawicieli instytucji kultury z całego kraju. Uczestnicy debatowali m.in. nad kierunkami zmian w ustawie o ochronie zabytków oraz potrzebą zwiększenia budżetu na prace konserwatorskie. W ramach spotkania odbyły się także panele tematyczne poświęcone wyzwaniom współczesnej ochrony przestrzeni historycznych i znaczeniu partycypacji społecznej w procesach planistycznych.

W tym samym miesiącu zainaugurowano drugą edycję Podlaskiej Konferencji Archeologicznej, objętej patronatem Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Konferencja, zorganizowana w białostockim ratuszu, zgromadziła badaczy, archeologów, eksploratorów i pasjonatów historii regionu. W trakcie obrad prezentowano wyniki najnowszych badań i analiz zabytków archeologicznych z lat 2023–2024. Adam Musiuk, otwierając konferencję, podkreślił znaczenie współpracy między nauką a służbami konserwatorskimi oraz wartość społecznego zaangażowania w ochronę dziedzictwa archeologicznego.

W kwietniu odbyło się również spotkanie z rzeczoznawcami pojazdów zabytkowych, zorganizowane przez Karola Łopateckiego, zastępcę podlaskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków, we współpracy z Jerzym Urwanowiczem, pełnomocnikiem wojewody podlaskiego ds. ochrony dziedzictwa kulturowego. Spotkanie miało na celu omówienie zasad klasyfikacji i ewidencji pojazdów zabytkowych w województwie podlaskim. Przedstawiono aktualne statystyki dotyczące liczby zarejestrowanych pojazdów oraz ich średniego wieku produkcji, co potwierdziło rosnące zainteresowanie społeczne ochroną dziedzictwa motoryzacyjnego.

Maj przyniósł kolejne ważne inicjatywy. W Bielsku Podlaskim odbyła się Bielska Majówka Modelarska – wydarzenie o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim, objęte patronatem Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wydarzenie, skupiające pasjonatów modelarstwa, łączyło elementy historii techniki, rzemiosła artystycznego i wiedzy o dziedzictwie. Wyróżniono najlepsze prace, w tym model historycznego ciągnika Ursus, a całe przedsięwzięcie stało się przykładem, jak poprzez hobby można rozwijać wrażliwość historyczną i popularyzować wiedzę o zabytkach.

Wiosną 2025 r. w pałacu Hasbacha w Białymstoku miało miejsce uroczyste podpisanie listu intencyjnego pomiędzy podlaskim wojewódzkim konserwatorem zabytków Adamem Musiukiem a Jarosławem Antychowiczem, przedstawicielem Izby Przemysłowo-Handlowej w Białymstoku. Wydarzenie to stanowiło ważny krok w kierunku zacieśnienia współpracy pomiędzy instytucjami odpowiedzialnymi za ochronę dziedzictwa kulturowego a środowiskiem biznesowym regionu. W trakcie konferencji prasowej podkreślono, że partnerstwo to umożliwi nie tylko promowanie podlaskich zabytków, ale także zwiększenie świadomości społecznej o ich wartości historycznej i kulturowej. Podczas spotkania Adam Musiuk zaznaczył, że inicjatywa ta jest początkiem wspólnych działań, których celem

jest budowanie dumy mieszkańców regionu z lokalnego dziedzictwa, natomiast Jarosław Antychowicz wskazał na istotną rolę inwestorów w zachowaniu ducha zabytków przy jednoczesnym dostosowaniu obiektów do współczesnych potrzeb. W tym kontekście zapowiedziano organizację konferencji „Przebudzenie Zabytków II”, która odbyła się 23 maja w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku.

Konferencja „Przebudzenie Zabytków II” po raz kolejny zgromadziła niezwykle liczne i zróżnicowane grono uczestników – od samorządowców, poprzez przedstawicieli duchowieństwa trzech wyznań, naukowców, po mieszkańców regionu, niezwiązanych zawodowo z konserwacją zabytków, lecz pełnych pasji i zaangażowania. W trakcie spotkania Michał Dziób, Maciej Karczewski, Krzysztof Korzeniewski, Magdalena Ponikowska-Pressen, Irena Taranta, Grzegorz Ryżewski, Filip Pressen, Andrzej Drozd oraz Artur Konopacki przedstawili referaty dotyczące zarówno zabytków sakralnych, jak i okazałych pałaców i rezydencji, a także obiektów architektury użytkowej. Omówiono znaczenie działań edukacyjnych i popularyzatorskich w zakresie ochrony dziedzictwa. Podsumowując konferencję, Adam Musiuk podkreślił znaczenie obecności tak szerokiego grona odbiorców.

11. Prof. Mariusz Popławski, rektor Uniwersytetu w Białymstoku (pierwszy z lewej), Adam Musiuk, podlaski wojewódzki konserwator zabytków. Fot. J. Pietruczuk
Prof. Mariusz Popławski, Rector of the University of Białystok (first from left), Adam Musiuk, Podlasie Voivodeship Monument Conservator. Photo by J. Pietruczuk

12. Konferencja „Przebudzenie Zabytków II”. Fot. J. Pietruczuk
Conference “Awakening of Monuments II.” Photo by J. Pietruczuk

13. Konferencja „Przebudzenie Zabytków II”. Fot. J. Pietruczuk
Conference “Awakening of Monuments II.” Photo by J. Pietruczuk

14. Konferencja „Przebudzenie Zabytków II”. Fot. J. Pietruczuk
Conference “Awakening of Monuments II.” Photo by J. Pietruczuk

W czerwcu 2025 r. podlaski wojewódzki konserwator zabytków uczestniczył w uroczystościach jubileuszowych w Parku Mużakowskim, zorganizowanych z okazji 20. rocznicy wpisu tego obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Obchody zgromadziły przedstawicieli polskich i niemieckich instytucji kultury, w tym minister kultury i dziedzictwa narodowego Hannę Wróblewską, premiera Wolnego Kraju Saksonii Michaela Kretschmera oraz dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa Marlenę Happach. Podczas ceremonii minister wręczyła odznaczenia osobom zasłużonym w ochronie parku, po stronie zarówno polskiej, jak i niemieckiej. Park Mużakowski, będący unikalnym przykładem europejskiego ogrodu krajobrazowego, wraz z Nowym Zamkiem w Bad Muskau, po dekadach zniszczeń i zapomnienia został poddany kompleksowej rekonstrukcji, stanowiąc dziś wspólne dziedzictwo kulturowe Polski i Niemiec oraz wzorcowy przykład transgranicznej ochrony i rewitalizacji zabytków.

Latem 2025 r. Karol Łopatecki, zastępca podlaskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków, wraz z Jackiem Brzozowskim, wojewodą podlaskim, wzięli udział w III Kongresie Bezpieczeństwa Dziedzictwa „KOBED’25” w Krakowie. Kongres, gromadzący przedstawicieli polityki, administracji, gospodarki, wojska oraz ekspertów z zakresu cyberbezpieczeństwa, energetyki i telekomunikacji, umożliwił dyskusję nad współczesnymi zagrożeniami dla dziedzictwa kulturowego oraz wymianę doświadczeń w zakresie ochrony obiektów historycznych. W panelu poświęconym ochronie granicy Karol Łopatecki i Jacek Brzozowski

przedstawili perspektywę administracji zespolonej w zapewnianiu bezpieczeństwa dziedzictwa kulturowego.

We wrześniu podpisano w Suwałkach porozumienie, które umożliwi utworzenie stanowiska miejskiego konserwatora zabytków, zaczynającego funkcjonować najprawdopodobniej od 1 stycznia 2026 r. Dzięki temu lokalny samorząd zyska możliwość samodzielnego realizowania zadań związanych z ochroną zabytków nieruchomych i archeologicznych, przy zachowaniu nadzoru wojewódzkiego nad najważniejszymi obiektami historycznymi. Adam Musiuk podkreślił, że takie rozwiązanie przyczyni się do bliższego kontaktu zabytków z władzami miasta i społecznością lokalną, zwiększając ich promocję i ochronę.

W październiku odbyło się uroczyste otwarcie trzydniowych warsztatów poświęconych ochronie zabytków i przeciwdziałaniu nielegalnemu wywozowi dóbr kultury. W wydarzeniu uczestniczyli m.in. Adam Musiuk, podlaski wojewódzki konserwator zabytków, oraz Karol Łopatecki, zastępca podlaskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Podczas inauguracji Adam Musiuk, w imieniu Bożeny Żelazowskiej – sekretarz stanu i generalnej konserwator zabytków, wręczył odznaki „Za opiekę nad zabytkami” przyznawane przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego. Następnie głos zabrał Karol Łopatecki, który wygłosił wykład dotyczący wywozu obiektów o cechach zabytków za granicę. W swoim wystąpieniu poruszył zarówno zagadnienia teoretyczne, jak i praktyczne działania służb konserwatorskich.

15. Konferencja na temat ochrony dóbr kultury. Fot. J. Pietruczuk
Conference on the Protection of Cultural Property. Photo by J. Pietruczuk

W kolejnych częściach warsztatów omówiono między innymi zasady wywozu zabytków za granicę, rolę służb w systemie IMI oraz analizę zbiorów z okresu wpływów rzymskich pochodzących z nielegalnych poszukiwań. Trzydniowe spotkanie stanowiło kontynuację cyklu warsztatów, których celem jest wzmocnienie ochrony dóbr kultury w kontekście współpracy ze służbami mundurowymi.

Na zakończenie roku 2025 Adam Musiuk wraz z Karolem Łopateckim uczestniczyli w III Kongresie Konserwatorów Polskich w Krakowie. Tegoroczna edycja kongresu odbyła się w Teatrze im. Juliusza Słowackiego, z udziałem generalnej konserwator zabytków Bożeny Żelazowskiej. Podczas uroczystego otwarcia wyróżniono Medalami „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” wybitnych specjalistów z zakresu ochrony dziedzictwa. Kongres poświęcony był relacjom pomiędzy inwestorami a służbami konserwatorskimi, a eksperci opracowali 21 postulatów mających na celu usprawnienie systemu ochrony zabytków i zwiększenie efektywności współpracy wszystkich uczestników procesów inwestycyjnych. Spotkanie stanowiło ważną okazję do wymiany doświadczeń, refleksji nad wyzwaniami ochrony dziedzictwa w Polsce oraz do wyznaczenia kierunków jego dalszego rozwoju.